

حکم شرعی بازار فارکس چیست؟

حکم شرعی بازار فارکس و معاملات مختلفی که در این بازار انجام می شود چیست؟

۱,۰۶۰

مقدمه

تعریف فارکس

فارکس، اصطلاحی لاتین و برگرفته از دو کلمه Foreign Exchange است که به معنی تبادل ارزهای خارجی میباشد. این بازار سال ۱۹۷۱ با شناور شدن نرخ ارز ایجاد شد. تا سال ۱۹۹۸ این بازار به بانکها و مؤسسات بزرگ اختصاص داشت که به خرید و فروش ارزهای مختلف بین خودشان به منظور کسب سودهای عظیم اقدام می نمودند؛ اما در حال حاضر در بازار فارکس تمام اشخاص حقیقی و حقوقی، ارزهای مختلفی همچون دلار، یورو، پوند، ین و مانند آن را معامله میکنند. این بازار برخلاف اکثر بازارهای مالی دیگر، مکان فیزیکی خاصی نداشته و بانکها، مؤسسات و معامله گران از طریق شبکه الکترونیکی، یک ارز را در مقابل ارز دیگر معامله می کنند. ماهیت معاملات فارکس، خارج از بورس است. مراکز اصلی تجارت ارز به ترتیب در لندن، نیویورک و توکیو قرار دارد و معامله گران و بانکها از سراسر جهان در این معاملات شرکت میکنند.

در بازار فارکس، برای هر جفت ارز در هر لحظه دو قیمت متفاوت وجود دارد:

قیمتی که در آن خرید انجام میشود.

قیمتی که در آن فروش انجام میشود.

معامله در بازار فارکس عبارت است از خرید یک ارز و همزمان، فروش ارزی دیگر. معاملات در بازار فارکس به صورت جفت ارز صورت می پذیرد؛ یعنی همواره ارزش یا قیمت هر ارز در بازار فارکس با ارز دیگری تعیین می شود. به عنوان مثال، ارزش یورو باید بر اساس قیمت ارز دیگری مثل دلار و پوند بیان شود (هر یک یورو چه میزان برابری نسبت به دلار ارزش دارد یا برای هر یک یورو چه مقدار پوند باید پرداخت شود؟)

جفت ارزها با نماد اختصاری دو ارز مشخص می شوند و معمولاً نرخ برابری ارزها تا چهار یا پنج رقم اعشار محاسبه می شوند. به رقم چهارم بعد از اعشار پیم می گویند. مثلاً اگر قیمت یورو به دلار از ۱/۱۶۰۲ به ۱/۱۶۰۹ برسد، می گوئیم ارزش یورو نسبت به دلار ۷ پیم افزایش

یافته است.

تفاوت بازار بورس با فارکس

فارکس با بازار بورس تفاوت‌هایی دارد که در ذیل به مواردی از آن اشاره می‌شود:

تفاوت اصلی بین دو بازار مالی از نحوه معامله آن‌ها ناشی می‌شود؛ در بازار فارکس می‌توان یک جفت‌ارز را بدون داشتن آن فروخت. به‌عنوان مثال می‌توان در بازار فارکس از نوسان جفت‌ارز «دلار به یورو» سود کسب کرد؛ اما در بورس تنها راه فروش سهام، تملک آن است.

بازار فارکس پیچیدگی بیش‌تری برای تجارت و معامله دارد.

هزینه‌های خرید و فروش فارکس و سهام بورس متفاوت است.

ساختار فارکس

فارکس از سه سطح تشکیل شده است:

بازار بین‌بانکی: این بازار، محلی برای تبدیل ارزها نیست. در واقع بازار مذکور مجموعه‌ای از توافقات بین بانک‌های مرکزی بزرگ دنیا است. این خدمات، بانک‌ها را قادر می‌سازد تا از موجودی ارزی قابل‌فروش یکدیگر و نرخ هرکدام مطلع گردند.

بازار نقدی: یک تاجر یا یک گردشگر می‌تواند برای تبدیل پول خود به ارزی دیگر، با شعبه بانک موردنظر خود تماس بگیرد؛ بانک در پاسخ به درخواست مشتری، از موجودی ارزی خود به شعبه‌ای که مراجعه‌کننده درخواست خود را ارائه داده، ارز موردنظر را انتقال می‌دهد.

بازار خرید و فروش مارجینی: در این بازار، خرید و فروش نوسانات نرخ ارز صورت می‌پذیرد. در این سطح، معامله‌گران خرد اعم از شخص حقیقی و حقوقی به‌صورت غیرمستقیم و از طریق کارگزار با بازار سنتی بین‌بانکی مرتبط شده و اقدام به خرید و فروش مینمایند. سازوکار معاملات در فارکس مارجینی شبیه قمار است؛ زیرا اکثر شرکت‌کنندگان این بازار نمیدانند که چگونه می‌توان به‌صورت مؤثر در این بازار معامله کرد؛ در نتیجه اکثریت آنان متضرر می‌شوند.

چگونگی معامله در فارکس

با توجه به پیشرفت علوم ارتباطی و شبکه جهانی اینترنت، اشخاص می‌توانند به‌طور کامل در شرایط یکسان با سفته‌بازان، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و مانند آن به‌واسطه کارگزاران معامله کنند. کارگزاران از طریق شبکه الکترونیکی به بانک متصل می‌شوند و در هر لحظه نرخ ارزها را از بانک‌های مختلف جمع‌آوری کرده و با اتصال به نرم‌افزار معاملاتی اختصاصی خود،

در اختیار مشتریان خود قرار میدهند، مشتریان نیز سفارش خود را از طریق همان نرم‌افزار به کارگزار مربوطه منتقل مینمایند. درواقع عامل واسطه بین معامله‌گر و بازار، کارگزار میباشد و مهم‌ترین نقش کارگزار، انتقال سفارش‌های معاملاتی فرد معامله‌گر به بازار جهانی است.

بنابراین برای انجام معاملات در بازار ارز، انتخاب یک کارگزار الزامی می‌باشد. برای انجام معاملات ارزی، مشتری بایستی با کارگزار موردنظرش قرارداد بسته و مبلغ خود را به‌عنوان سپرده به شماره حسابی که کارگزار مشخص می‌کند، واریز نماید. این سپرده درواقع پشتوانه انجام معاملات بوده و به نام خود مشتری گشایش میشود، سپس کارگزار نام کاربری و شماره رمز ورود به حساب معاملاتی گشایش‌شده را به مشتری میدهد تا به‌وسیله آن، مشتری بتواند از طریق نرم‌افزار معاملاتی که در اختیارش قرار گرفته است به حساب معاملاتی خود دسترسی پیدا کرده، به‌راحتی به انجام معاملات ارزی مبادرت نماید و هرگونه تغییری (حسابرسی سود و ضرر، وضعیت سرمایه و مانند آن) که در اثر انجام معاملات ارزی حاصل شود را به‌صورت هم‌زمان در بخش حسابداری نرم‌افزار معاملاتی ملاحظه کند.

انواع معاملات فارکس

معاملات بازار فارکس را به‌صورت زیر میتوان دسته‌بندی کرد:

معامله نقد: این معامله، دستور خرید یا فروش جفت‌ارز خاص در زمان حال به کارگزار می‌باشد.

معامله نقد با سفارش معوق نسبت به قیمت: سفارش معوق، دستور خرید یا فروشی است که برای قیمت خاص تنظیم میشود. اساساً این سفارش شامل دو متغیر قیمت و مدت‌زمان اعتبار است. در سفارش معوق، سفارش‌دهنده؛ هم قیمت دقیق خرید یا فروش یک جفت‌ارز را تعیین میکند و هم مدت‌زمانی را که میخواهد سفارشش فعال بماند. اگر در مدت‌زمان اعتبار سفارش، قیمت به مقدار تعیین‌شده نرسد، زمان فعال‌بودن این سفارش منقضی و حذف خواهد شد. اگر در مدت سفارش، قیمت به حد سفارش رسید معامله برای او توسط کارگزار از حسابش صورت می‌پذیرد.

معامله نقد با سفارش معوق نسبت به حد سود یا حد ضرر: در این معامله، سفارش‌دهنده علاوه بر نقطه ورود و مدت‌زمان اعتبار برای سفارش، حد سود یا حد ضرر را به‌عنوان نقطه خروج معامله مشخص می‌کند. اگر او پیش‌بینی سود میکند، پس از فعال‌شدن سفارش، در صورت رسیدن قیمت به حد سود مشخص، وضعیت معاملاتیاش با سود تعیین‌شده بسته خواهد شد. هم‌چنین میتواند با گذاشتن حد ضرر برای سفارش خود، از گسترش بیش‌تر ضرر جلوگیری کند و پلتفرم معاملاتی او با رسیدن قیمت به حد ضرر مشخص‌شده، روند معاملاتیاش را میبندد.

همچنین میتواند در داخل نرم‌افزار تعریف کند که به محض رسیدن قیمت به حد پایین و برگشت به سمت بالا، مقدار مشخصی از ارز موردنظر را برایش خریداری کند. به این حالت، «خرید زیر قیمت کنونی بازار» میگویند. اگر معامله انجام و قیمت پس از روندی صعودی و رسیدن به دامنه قیمتی مشخص، شروع به پیمودن روند نزولی کند به این حالت، «فروش در قیمتی بالاتر از قیمت لحظه‌ای بازار» میگویند. در دو حالت اخیر، سود یا ضرر بدون تعیین میزان، شرط انجام معامله توسط کارگزار قرار داده شده است.

معامله نقد با سفارش معوق نسبت به زمان: فرد میتواند معامله نقد خود در بازار فارکس را بدون زمان انقضا سفارش دهد. در این صورت سفارش او همیشه فعال باقی میماند، مگر این‌که خود انصراف دهد؛ بنابراین، مسئولیت سفارش با خود فرد خواهد بود. همچنین او میتواند به‌گونه‌ای سفارش دهد که سفارش تا آخرین ساعت یک روز کاری فعال باقی بماند و به محض این‌که ساعت پلتفرم معاملاتی او به ۱۲:۳۰ شب برسد، لغو میشود.]

معامله آتی: در این قرارداد، معامله‌گر دستور خرید برای زمان، میزان و قیمت معینی از ارز در آینده را به کارگزار میدهد. این قرارداد در بازار ثانویه فارکس صورت میپذیرد.

معامله تهاتر (سوآپ): در این نوع قرارداد، معامله‌گر جریان سود و عواید آینده یک جفت‌ارز مشخص را در مقابل جفت‌ارز دیگری تا زمان مشخصی مبادله میکند.

معاملات مارجینی: حساب مارجین به سرمایه‌گذار امکان میدهد بخشی از سرمایه لازم برای خرید دارایی مدنظر را از کارگزار خود قرض بگیرد، بنابراین در معامله مارجینی معامله‌گر از اعتبار کوتاه‌مدتی که مؤسسه در اختیار او گذاشته استفاده میکند. این اعتبار کوتاه‌مدت که برای خرید مقداری ارز استفاده میشود ارزش حساب معامله‌گر را افزایش میدهد. او به جای پرداخت کل مبلغ در یک معامله، فقط درصدی از هزینه را می‌پردازد که مارجین مقدماتی نامیده می‌شود.

در محاسبات کارگزار معمولاً بهره مارجین اعطایی محاسبه میشود. ظرفیت مارجین ارائه‌شده توسط کارگزار نشان‌دهنده تمایل برای ایجاد شرایط آزاد سطح ریسکی است که مشتری آن را انتخاب میکند.

اگر دارایی (ارزش حساب) معامله‌گر به دلیل ضررهای معامله به مارجین قابل‌استفاده کاهش یابد، معامله‌گر یا باید پول بیش‌تری به حساب واریز کند یا کارگزار، حساب کاربری او را خواهد بست تا ریسک معامله‌گر را محدود کند. مشکل زمانی بروز میکند که از یک سو نسبت مارجین بالا باشد و از سوی دیگر جهت حرکت بازار، خلاف انتظار سرمایه‌گذار باشد.

خرید و فروش اختیارات: اختیار معامله، قراردادی بین خریدار و فروشنده است که براساس آن، خریدار قرارداد حق دارد (نه الزام و تعهد) که مقدار معینی از دارایی مندرج در قرارداد را با قیمت معین و در زمانی مشخص بخرد یا بفروشد. چنانچه از این تعریف پیداست، خریدار در اعمال حق خود مختار است و هیچ تعهد و الزامی ندارد، فقط برای خرید این حق، مبلغ مشخصی را به فروشنده پرداخت می‌کند. فروشنده نیز در ازای دریافت این مبلغ متعهد می‌شود که هر زمان خریدار درخواست کند، آن دارایی مشخص را به وی بفروشد یا از وی بخرد. از آنجایی که فروشنده در این قرارداد متعهد است؛ بنابراین برای جلوگیری از امتناع وی از انجام قرارداد، وجه تضمینی را نزد کارگزار بورس یا اتاق پایاپای قرار می‌دهد.

این قرارداد در بازار ثانویه فارکس به دو صورت قرارداد اختیار خرید و قرارداد اختیار فروش انجام میشود.

الف. قرارداد اختیار خرید

اختیار خرید، به خریدار حق، این حق و اختیار را میدهد که دارایی پایه را به قیمت معین و در تاریخ معین یا قبل از آن خریداری کند. به موجب این قرارداد، عرضه‌کننده کالا یا ارز، حق خرید مقدار معینی از آن را در زمان معین و با قیمت مشخص و تعیین شده در حال حاضر به طرف دوم قرارداد اعطا میکند، بدون این که طرف دوم (خریدار حق) ملزم به خرید آن کالا یا ارز باشد. به عبارت دیگر؛ خریدار حق صرفاً اختیار و حق دارد معامله را انجام دهد و تعهدی بر انجام قطعی معامله ندارد و فروشنده به ازای فروش این حق، مبلغی را با عنوان حق شرط از خریدار حق دریافت میکند. در سررسید، حق اختیار معامله چنانچه به صرفه باشد، دارنده اختیار معامله (خریدار حق)، این حق را اعمال میکند و در غیر این صورت منقضی میشود.

ب. قرارداد اختیار فروش

اختیار فروش، به خریدار حق فروش، حق و اختیار میدهد دارایی پایه (مثلاً ارز) را با قیمت و تاریخ معین یا قبل از آن به فروشنده اختیار بفروشد و او ملزم به خرید است. به موجب این قرارداد، فروشنده حق فروش، حق و اختیار فروش مقدار معینی از کالای مورد نظر را در زمان معین و با قیمت مشخص به طرف دیگر اعطا میکند، بدون آن که فروشنده (خریدار حق فروش) ملزم به فروش آن در تاریخ قید شده باشد.

در میان قراردادهای اختیار، قراردادهای اختیار ارز، بالاترین نقدینگی را دارند.

آسیب‌های اقتصادی بازار فارکس

با نگاهی واقع‌بینانه به معاملات فارکس درمی‌یابیم که ریسک‌ها و خطرهایی مانند جعل، نرم‌افزار ساختگی و سایت جعلی، استفاده از جهل معامله‌گران و تبلیغات فریبنده، فعالان این بازار را تهدید میکند.

زیان اکثریت معامله‌گران در بازار فارکس به لحاظ نظری و تجربی اجتناب‌ناپذیر است. بازار فارکس با صرف‌نظر از اسپرد دریافتی کارگزار و شاخص تورم، یک بازی تکراری حاصل‌جمع صفر است و زیان اکثریت معامله‌گران، ویژگی ذاتی این بازار است.

در بُعد کلان نیز گسترش معاملات بازار فارکس، آسیبهایی دارد که اقتصاد کشور را تهدید میکند؛ مانند: کاهش رشد اقتصادی، افزایش نرخ بهره، کاهش ارزش پول ملی، توزیع نامناسب درآمد و گسترش اقتصاد پنهان.

چالش‌های شرعی بازار فارکس

باید توجه داشت که در بازار فارکس برخلاف ظاهر آن، هیچ تبادل واقعی صورت نمی‌پذیرد و تنها از پیش‌بینی بر روی نرخ جفت‌ارزها می‌گردد؛ از این‌رو ماهیت آن قمار است. با این‌وجود، برخی چالش‌های دیگر فقهی آن عبارت است از:

به دلیل ریسک بالا، غیرعقلایی و غرری است.

به دلیل عدم تحویل ارز و تنها کسب سود از پیش‌بینی، شبهه قمار است.

به دلیل سود غیر عقلایی، درآمد ناشی از آن، اکل مال به باطل است.

به دلیل استفاده از قرض و اضافه برداشت نسبت به یک ارز، شبهه ربوی دارد.

برخی از معاملات این بازار مثل آتی و تهاتر مورد تأیید شرعی نیست. از این‌رو هم از جهت شرعی جایز نمی‌باشد.

فارکس در ایران

در اواخر سال ۱۳۷۹ و اوایل سال ۱۳۸۰ با شکل‌گیری نخستین شرکت فعال در فارکس، این بازار در ایران معرفی شد و آغاز به فعالیت کرد. در ابتدا حجم این نوع شرکت‌ها محدود به شهر تهران بود؛ اما کم‌کم فعالیت‌های مرتبط با فارکس در سراسر ایران گسترده شد. پس از توقف فعالیت شرکت مذکور، چندین شرکت تأسیس شد و شروع به فعالیت کرد. بانک مرکزی در سال ۱۳۸۳ چند اطلاعیه منتشر کرده و به مردم در خصوص این نوع فعالیت‌ها هشدار داد. [۱۷]

بنا به اطلاعیه ۱۶/۱/۱۳۹۰ سازمان بورس، فعالیت فارکس در ایران غیرقانونی بوده و فعالیت تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در بازار فارکس را غیرقانونی اعلام کرده است. درواقع هیچ بروکر یا کارگزاری فارکس، از سازمان بورس ایران مجوز نداشته و فعالیت آنها غیرقانونی است. افرادی که به این بروکرها مراجعه کنند نیز معاون جرم شناخته میشوند.

در این اطلاعیه آمده است:

«بدین وسیله به اطلاع عموم هموطنان عزیز به ویژه صاحبان پس اندازها و فعالان بازار پول و سرمایه می‌رساند فعالیت تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی که با معرفی خود به عنوان یکی از فعالان بازار ارز خارجی (forex)، فرا بورس بین‌الملل و بورس‌های خارجی، هموطنان محترم را در اقصی نقاط کشور به سرمایه‌گذاری در این‌گونه فعالیت‌ها دعوت می‌کنند و مدعی سودآوری سرشار در این بازارها هستند، غیرقانونی است و هیچ‌گونه مجوزی از بانک مرکزی و سازمان بورس و اوراق بهادار دریافت نکرده‌اند.»

همچنین در بند ۱ ماده ۴۹ قانون بازار اوراق بهادار آمده است:

«هر شخص که بدون رعایت مقررات این قانون، تحت هر عنوان به فعالیت‌هایی از قبیل کارگزاری، کارگزار/ معامله‌گری یا بازارگردانی که مستلزم اخذ مجوز است مبادرت نماید یا فرد را تحت هر یک از عناوین مزبور معرفی کند، به حبس تعزیری از یک ماه تا شش ماه یا به جزای نقدی معادل یک تا سه برابر سود به دست آمده یا زیان متحمل شده یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.»

با توجه به اطلاق این بند و ماده و همچنین ماده ۳۳ از همین قانون که شروع به فعالیت کارگزاری، کارگزاری/ معامله‌گری و بازارگردانی به هر شکل و تحت هر عنوان منوط به عضویت در کانون مربوط و رعایت مقررات این قانون و آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی آن است و با توجه به اهداف این قانون که حمایت از سرمایه‌گذاران می‌باشد، برای انجام معاملات در بازار فارکس نیاز به عضویت کارگزاران در کانون مربوط و اخذ مجوز می‌باشد.

شما با انتخاب نام هر کدام از مراجع عظام تقلید می‌توانید فتاوی‌ایشان را ملاحظه نمایید.

امام خمینی

رهبری

اردبیلی

روحانی

جوادی

حکیم

سبحانی

سیستانی

شاهرودی

شبیری

صافی

علوی

کابلی

گرامی

مظاهری

مکارم

نوری

وحید

هاشمی

شرح کارشناسی

لینک کوتاه مطلب <https://tyb.ir/?p=۲۸۸۰۱>

سایر احکام و استفتائات

ضمانت سود انتظاری

در یکی از مواد قرارداد مشارکت مدنی بانک ها چنین شرط شده است که: شریک(مشتری) متعهد گردید تسهیلات دریافتی را در موضوع مشارکت به نحوی به کار گیرد که در پایان دوره مشارکت سود مورد انتظار بانک محقق شود و اگر این سود محقق نشد هرچند مشتری به عنوان یکی از شرکا در این عدم تحقق سود مقصر...

شرط خرید کالا توسط مشتری در سلف

آیا در قرارداد سلف، خریدار می تواند با فروشنده شرط نماید که جنس خریداری شده را در سررسید، فروشنده از خریدار به قیمتی که الان معین می کنند بخرد؟

زیاده به نفع شخص ثالث

در عقد قرض اگر شرط زیاده به نفع شخص ثالث باشد طوری که به خود قرض دهنده هیچ نفعی نرسد آیا چنین شرطی جایز است؟

۱ از ۲۸

< NEXT

PREV >

فتوا

فارکس

استفتاء

احکام اقتصادی

احکام

کلیه حقوق مادی و معنوی این سایت متعلق به مؤسسه فقه اقتصادی طیبات است.